ÜZEYİR GARİH MESLEK YAŞAMINA CARRIER'DA BAŞLAMIŞTI

Üzeyir Garih İTÜ'de öğrenci. Gümüşsuyu Binası. Muhtemelen 1950 yılı, proje salonunda çalışırken. 4. sınıfta olabilir.

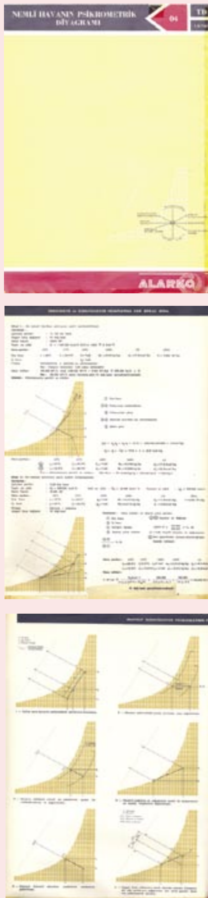
ARŞİVDEN...

"ALARKO'nun Psikrometrik Diyagramı"

1960'lı yıllarda Alarko oldukça düzgün bir katalog sistemi kurmuştu. Üretilen ve ithal edilen ürünlerle ilgili broşürler bir kod sistemi içinde düzenli olarak yayınlanıyordu. İlk broşürlerden bu yana yayınlanan broşürleri kataloge eden ve toplamı 3 klasörü bulan doküman arşivi, Üzeyir Garih'in vefatından sonra ACST arşivine gönderilmişti. "Arşivden" köşemizde bu dokümanları bir sıra içinde tanıtacağız.

Bu sayımızda Alarko'nun 1967 yılında yayınladığı "Nemli Havanın Psikrometrik Diyagramı"ndan söz etmek istiyoruz. TD-04 koduyla 1.5.1967'de yayınlanan bu döküman uzun süre hemen tüm mühendislerin kullandığı temel bir araç haline gelmişti. Bugün bir internet sitesinden kolaylıkla erişip gerekli hesaplamaları yapabildiğimiz psikrometrik diyagram 1960'ların Türkiye'sinde bu kadar kolaylıkla bulunamıyordu.

A4 boyutunda katlanabilen dokümanın bir yüzünde 60x68 cm boyutlarında bir psikrometrik diyagram basılmıştı. Öteki yüzdeki 4 sayfada psikrometri ile ilgili tanım, kıslatma ve semboller açıklanıyor, "psikrometri ve klimatizasyon hesaplarına dair" 2 örnek veriliyordu. Örneklerde, çok anlaşılır şekilde, aşama aşama psikrometrik diyagramın kullanımı açıklanıyordu. Döküman bu içeriğiyle ve biçimiyle bugün bile kullanılabilecek özellikte.

Dokümanın kapak ve örnek sayfaları

Üzeyir Garih 1951 yılının Temmuz ayında İstanbul Teknik Üniversitesi'nden parlak bir dereceyle mezun olmuştu. Artık genç bir makina yüksek mühendisi idi. O yıllarda mühendisler için en önemli çalışma alanı devlet kuruluşlarıydı. Mühendise ihtiyaç vardı. Yeni bir mühendisin iş bulması sorun değildi. Üzeyir Garih o günün koşullarını ve önündeki iş alternatiflerini şöyle anlatıyordu: *"Karayolları, Sümerbank gibi devlet kuruluşları ayda 250-300 TL maaşla fabrikalarda lojman teklif ediyorlardı. Türkiye'de o tarihlerde sanayi kuruluşları olmadığından özel sektör kuruluşlarında mühendisler için 'mümessillik' dışında bir iş düşünmek mümkün değildi"*. Üzeyir Garih mümessil firmalardaki mühendisliği *"tercüman mühendisliği"* olarak tanımlıyordu.

Bu koşullarda Üzeyir Garih yolunu nasıl çizecekti? Üniversitedeki hocaları asistanlık öneriyorlardı. Tam bu önerileri kabul edeceği sırada yapacağı bir görüşme *"hayatının dönüm noktası"* oldu. Çok değer verdiği ve öğrenciyken bir ara "çıraklığını" yaptığı hocası Profesör Duscio Fransa'dan dönmüştü. Hocasına danışmayı görev saydı. İki saatlik bir görüşme sonucu hocasının yanından taptaze fikirlerle çıkmıştı; önce deneyim kazanacak, sonra kendi işini kurabileceği bir iş yapacaktı. Bunun o günün koşullarında bir tek cevabı vardı; tesisat mühendisliği. Ancak burada da iş yapmak çok zordu.

1950 yılında "öncelikle sanayi olmak üzere bütün ekonomik sektörlerde özel girişimin yatırımlarını desteklemek, yabancı ve yerli sermayenin Türkiye'de kurulmuş veya kurulacak şirketlere iştirakine, Türkiye'de sermaye piyasasının gelişmesine yardımcı olmak üzere" Dünya Bankası'nın desteği ve TC Hükümeti, Merkez Bankası ve ticaret bankalarının işbirliği ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştu. Sınai Kalkınma Bankası, Mobil gibi özel şirketlerin de mühendise ihtiyacı vardı.

Sınai Kalkınma Bankası'nın kredileri ile ilk sanayi yatırımları yapılmaya başlanmıştı. Bununla birlikte tesisatçılık işleri de gelişiyordu. Ancak yatırımcı kuruluşlar işlerini tesisat mühendislerin ile değil ustalarla yürütmeyi tercih ediyorlardı. Ustalar tesisat müteahhiti gibi iş yapıyorlardı. Doğrusu bu alanda onlarla yarışlabilecek deneyimli mühendislerin sayısı da parmakla gösterilecek kadar azdı.

Üzeyir Bey yapımına başlanan soğuk hava depoları, ilaç ve tekstil fabrikalarındaki işler için klima ve havalandırma tesislerinde uzman olan America Carrier Corporation'un dil bilen mühendisler aradığını duydu. Carrier Corporation'un Türkiye mümessili "J. and A. Baker Limited Şirketi" idi.

Bundan sonrasını Üzeyir Garih şöyle anlatıyor: *"O günlerde basit bir tesisat projeciliği yapan dostum ve ağabeyim Şahan Küçük'e bir sınıf arkadaşım vasıtasıyla ulaşarak Baker için bir takdim mektubu rica ettim. Orada müdür T. Karakaş Bey'in yardımcısı olarak çalışan ve müesseseyi daha sonra uzun yıllar yöneten Samim Arduman Bey'e bir kart yazarak beni ona gönderdi. Baker bir İngiliz şirketi idi. Klima departmanının başında ortak ve müdür olarak T. Karakaş bulunuyordu. Şirketin tüm büroları Tahtakale Prevuasyan Han'da idi. Üç odadan ibaret klima departmanına girerken beyaz doktor gömleği giymiş ve mühendis oldukları anlaşılan üç dört kişinin görünümü beni çok etkilemişti. Samim Bey'i sordum. Onların arasından biriydi. Kartı alınca beni kapısı açık iç odadaki Karakaş'a takdim etti. Karakaş kır saçlı, 40 yaşlarında, masasının arkasında heybetli görünümlü bir kişiydi"*.

Karataş Bey Üzeyir Garih'le *"hiç üşenmeden vaktini verip 45 dakikaya yakın bir görüşme"* yaptı. Görüşme sırasında onu her alanda sınadı. Bu ayrıntılar Üzeyir Garih'i endişelendirmişti. Ayrıca Karataş Bey Robert Kolej mezunuydu. İTÜ'lülerin Robert Kolej'den mezun mühendisleri küçümsedikleri şeklindeki yaygın kanıyı da hatırlayınca umutsuzluğa düşmüştü.

Karataş Bey Üzeyir Bey'in yabancı dilini de sınadı ve istediği maaşı sordu. Üzeyir Bey, paraya çok ihtiyacı olmasına rağmen, "önemli değil ne verirseniz razıyım, bir süre sonra hakkım olan parayı vereceğinizden eminim" diye cevap verdi. O sıralarda yeni bir mühendisin aylık maaşı 300 lira civarındaydı. Karataş Bey, "150 versem" dedi. Üzeyir Bey "siz bilirsiniz" diye cevap verince, "hayır sana 300 lira vereceğim" diyerek işe alındığını açıkladı. Karataş Bey karşısındaki genci son bir kez sınamıştı. Bir ay sonra da Üzeyir Bey'in bir talebi olmamasına karşın maaşını 400 liraya yükseltti. Üzeyir Garih artık Carrier Corporation'da çalışan bir mühendisdi.

Üzeyir Bey bundan sonrasını şöyle anlatıyor: *"Baker'da Karataş'tan çalışma, iş ahlakı, disiplin, organizasyon ve en önemlisi klima tekniğini öğrendim. Kendisi Türkçeyi yanlışsız konuşan ve yazan, mesleğinde son derece bilgili, genel kültürü zengin, sportmen, organizatör, delege eden, hata affetmeyen, başarılı olanlara yetki ve sorumluluk vererek onurlandıran bir kişiydi. Kendi deyimiyle yönettiği bakkaliyeyi bir 'Departman Store' yapmayı düşlüyordu. Kaliteli perdonel arayışı içindeydi. Profesör Duscio gibi bir hocadan sonra Karakaş'ın hocalığı bende birçok bilgiyi sindirdi, pekiştirdi. Alıcı ve satıcı piyasayı tanıma, işi masa başında ve şantiyede görme, her düzeyde kişilerle görüşebilme, teknik problemlere çözüm getirme, mühendisçe proje yapma ve uygulamayı orada öğrendim"*.

Üzeyir Bey Carrier'de çalıştığı üç yıl boyunca Türkiye'nin sanayileşmesinde baş rolü oynayacak iş adamları ve üst düzey yöneticileriyle tanıştı, Perşembe Pazarı piyasasını öğrenme fırsatı buldu. Yıllar sonra bu deneyimlerini şöyle değerlendirecekti: *"Alarko'nun gelişmesinde bu bilgi birikimi ve ilişkilerin etkisi mutlaka çok yüksek olmuştur"*.

Yıllar sonra Üzeyir Garih ile Carrier'in yolları bir kez daha kesişecekti.

"